

**Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc
ac Addysg**

**Children, Young People
and Education Committee**

John Griffiths AS

Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai

28 Chwefror 2023

Materion tai sy'n wynebu rhieni geni a'r rhai sy'n gadael gofal

Annwyl John,

Fel y gwyddoch efallai, rydym wrthi'n cynnal ymchwiliad i wasanaethau ar gyfer plant sydd â phrofiad o fod mewn gofal. Mae ein hymchwiliad wedi'i ysgogi gan leisiau plant a phobl ifanc. Rydym yn benderfynol y bydd eu safbwyntiau a'u profiadau yn llywio ein hadroddiad terfynol a'i argymhellion.

Yn ystod yr hydref, fe wnaethom gynnal ymweliadau ymgysylltu anffurfiol ledled Cymru i siarad â rhieni geni (rhieni sydd wedi cael/sydd yn y broses o gael plentyn wedi'i dynnu o'u gofal) – llawer ohonynt â phrofiad o fod mewn gofal eu hunain – ac â'r rhai sy'n gadael gofal am eu profiadau o'r system ofal a'u safbwyntiau yn ei chylch. Ar 26 Ionawr, cynhaliwyd digwyddiad rhanddeiliaid gyda rhieni geni i ategu ein hymweliadau ymgysylltu er mwyn rhoi cyfle i gynifer o rieni ifanc â phosibl gyfrannu at ein gwaith.

Roedd llawer o'r pethau a ddywedodd y bobl ifanc wrthym yn peri gofid a phryder mawr. Hoffwn godi un o'u pryderon gyda chi'n benodol: mae prinder difrifol yn genedlaethol o dai a fflatiau bach (un/dwy ystafell wely) o ansawdd uchel ar gyfer rhieni geni a'r rhai sy'n gadael gofal. Rydym wedi clywed bod y prinder hwn yn peri cynnydd yng nghyfraddau'r plant sydd mewn gofal yng Nghymru. Fel y gwyddoch, mae gan awdurdodau lleol - gan gynnwys eu hadrannau tai - gyfrifoldebau fel rhieni corfforaethol i blant sydd â phrofiad o fod mewn gofal. Rydym yn pryderu ei bod yn bosibl bod awdurdodau lleol yn ei chael yn anodd i gyflawni eu rhwymedigaethau rhianta corfforaethol mewn perthynas â darparu llety i blant ar ôl iddynt adael y system ofal.

Rwy'n tynnu sylw isod at rai o'r heriau penodol sydd wedi'u codi gyda gan rieni geni, y rhai sy'n gadael gofal a staff sy'n gweithio gyda nhw.

Rhieni geni

Senedd Cymru
Bae Caerdydd, Caerdydd, CF99 1SN
SeneddPlant@senedd.cymru
senedd.cymru/SeneddPlant
0300 200 6565

Welsh Parliament
Cardiff Bay, Cardiff, CF99 1SN
SeneddChildren@senedd.wales
senedd.wales/SeneddChildren
0300 200 6565

Gall diffyg llety diogel, hirdymor o ansawdd gyfrif yn erbyn rhieni geni mewn achosion llys. Bydd llys yn ystyried a oes gan rieni geni lety addas, hirdymor ar eu cyfer nhw a'u plant wrth benderfynu a ddylai plant aros gyda rhiant neu rieni. Bydd hefyd yn ystyried a oes gan riant geni unrhyw rwydwaith cymorth o fewn cyrraedd agos. Os nad yw rhieni geni yn gallu sicrhau llety hirdymor addas yn agos at deulu a ffrindiau, neu, yn waeth, os nad ydynt yn gallu sicrhau llety hirdymor addas o gwbl, bydd hyn yn cyfrannu'n uniongyrchol at y tebygolrwydd y bydd plentyn yn cael ei dynnu o ofal ei rieni.

Mae'r heriau hyn yn waeth ar gyfer rhai rhieni geni sy'n cael eu gorfodi i fynd i ganolfannau asesu rhieni (cyfeirir atynt weithiau fel unedau mamau a babanod). Pwrpas canolfannau asesu rhieni yw sefydlu addasrwydd rhiant geni i fod yn rhiant. Mae cyfnod asesu fel arfer yn para tua 12 wythnos. Yn anffodus, mae llawer o rieni geni'n methu â chadw eu llety am y cyfnod hwnnw, ac felly maent yn wynebu gorfod gadael y ganolfan asesu heb lety diogel, hirdymor o ansawdd iddyn nhw a'u plant ddychwelyd iddo. Unwaith eto, dywedwyd wrthym y gall hyn gyfrif yn eu herbyn mewn achos llys.

Y rhai sy'n gadael gofal

Mae llawer o bobl ifanc sydd â phrofiad o fod mewn gofal yn ei chael hi'n anodd dod o hyd i lety addas i symud iddo ar ôl gadael y system ofal neu ar ôl gadael llety trosiannol â chymorth. Clywsom fod cyfyngiadau llym ar atgyfeiriadau am dai cymdeithasol ar ran y rhai sy'n gadael gofal gan sefydliadau'r trydydd sector, ac nad oes gan y rhai sy'n gadael gofal eu hunain unrhyw flaenoriaeth dros ymgeiswyr eraill os ydynt yn gwneud cais am dai cymdeithasol yn annibynnol.

Mae oedi wrth ddod o hyd i lety priodol ar gyfer y rhai sy'n gadael gofal yn rhoi straen ar wasanaethau llety trosiannol, a fydd yn ceisio parhau i ddarparu llety i berson ifanc nes bod gan y person hwnnw rywle diogel i symud iddo. Mae hyn yn blocio gwelyau ar gyfer pobl ifanc eraill sy'n gadael y system ofal ac sydd angen y llety trosiannol â chymorth hwnnw cyn iddynt deimlo'n hyderus i fyw'n annibynnol.

Yn bwysicach fyth, gall fod yn brofiad hynod ofidus a thrawmatig i'r bobl ifanc. Mae llawer o'r rhai sy'n gadael gofal yn bobl ifanc agored i niwed sydd â phrofiad o gael eu cam-drin fel plant ochr yn ochr â'r ansefydlogrwydd sy'n deillio o newid lleoliad maeth, gweithwyr cymdeithasol ac ysgol yn aml. Mae'r heriau y maent yn eu hwynebu o ran sicrhau llety'n gallu golygu bod llawer ohonynt yn agored i gamfanteisio, digartrefedd, camddefnyddio sylweddau a throseddau.

I'r rhieni geni sydd wedi bod mewn gofal eu hunain (sef cyfran uchel o'r holl rieni geni, yn ein barn ni), mae'n werth pwysleisio bod y prinder tai hefyd yn effeithio arnynt fel pobl sydd wedi gadael gofal, fel y'i nodwyd uchod.

Byddwn yn cyhoeddi crynodeb o'r canfyddiadau o'n gwaith ymgysylltu a'n digwyddiadau rhanddeiliaid yn fuan, a bydd hwn yn nodi'r pryderon hyn yn fanylach.

Fodd bynnag, mae gwahanol resymau, megis cyfyngiadau cylch gwaith ein Pwyllgor, yn golygu na fyddwn yn gallu rhoi i'r mater hollbwysig hwn yr amser a'r sylw y mae'n eu haeddu fel rhan o'r ymchwiliad hwn.

Rwy'n mawr obeithio y bydd y wybodaeth hon yn ddefnyddiol i chi ac y gallwch ei hystyried fel rhan o unrhyw waith sy'n cael ei wneud gennych, yn awr neu yn y dyfodol, ar dai i bobl agored i niwed. Os oes gennych unrhyw gwestiynau am ein gwaith, mae croeso i chi gysylltu â'n clercod yn uniongyrchol, a byddant yn hapus i ddarparu deunydd briffio ychwanegol ar ein canfyddiadau hyd yma.

Yn gywir,

Jayne Bryant AS

Cadeirydd

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg.

We welcome correspondence in Welsh or English.

